

St meld
(199
Velferds

denne prosessen har regjeringspartiet
forlatt ordet "velferdsstaten". Heretter

ge forsøke nr 35
U-reformen er ett eksempel, Refor4-95)

ferdsstatmeldingen

nuneøkonomien, sitter kommune

Milliarder

Da blir vanskelig å stå i mot

ne prosessen blir vanlig folk

shet kvinnene satt i klem

ninger i kommuneøkon

inger i trygdeordning

aten", som kvinnene

, langsom opppløsning

ike

Dette mener Rød Valgallianse
om Velferdsmeldinga

RVs fraksjonsmerknad til Stortingets behandling
Mai 1996

INNHALDSFORTEGNELSE:

FORORD	4
VELFERDSMELDINGA I ET STØRRE PERSPEKTIV	6
"HVA SKAL VI GJØRE MED ET ARBEIDERPARTI SOM IKKE LENGER VIL VÆRE DET?"	7
ARBEIDSLØSHET FØRER TIL ØKTE TRYGDEUTGIFTER	7
"ARBEIDSLINJE" OG "TREFFSIKRE ORDNINGER" - NY-ORD FOR Å SELGE ET DÅRLIG PRODUKT.	7
PRIVATISERING AV OFFENTLIGE TJENESTER	8
EGENANDELER - EN SÆRSKATT PÅ SJUKDOM	9
VELFERDSMELDINGAS BUDSKAP ER KVINNEFIENDTLIG	9
ENKELTKAPITLENE I VELFERDSMELDINGA	10
BARNETRYGD	10
UFØREPENSJON	10
REHABILITERING OG ATTFØRING	11
SJUKEPENGER	12
DAGPENGER VED ARBEIDSLØSHET	12
ENSLIGE FORSØRGERE	13
ØKONOMISK SOSIALHJELP	16
FORSLAG OM MINSTESTANDARD FOR STØNAD TIL LIVSOPPHOLD	16
ELDRE	18
GRAVFERDSHJELP	19
PENSJONSPOLITIKKEN OG FOLKETRYGDA	20
PENSJONISTBESKATNING	20
ERLING FOLKVORD INNLEGG I STORTINGET 14.MAI 1997:	21
VI TRENG IDEDUGNAD FOR Å FINNE SVAR PÅ SPØRSMÅLET: «HVA SKAL VI GJØRE MED ET ARBEIDERPARTI SOM IKKE VIL VÆRE DET?»	21
KRONIKK AV GULLBJØRG RØISLI, KLASSEKAMPEN 27.APRIL 1996:	23

FORORD

3. mai 1996 la Stortingets sosialkomiteen fram innstillinga si til Velferdsmeldinga. Rød Valgallianse sitter ikke i Sosialkomiteen, men i denne spesielle saken har også finanskomiteen, hvor Erling Folkvord sitter, fått uttale seg i en egen merknad. Dette heftet er RVs merknad til Velferdsmeldinga i omarbeidet form.

RVs merknad bygger på mange gode hjelperes arbeid gjennom snart ett og et halvt år. Vi har hele tida lagt vekt på å få til samarbeid med grupper som blir rammet av omleggingene, med fagorganisasjonene, med interessegrupper og aksjonsgrupper. Vi hadde et større seminar om angrepene på Velferdsstaten i april i fjor. I år har vi hatt seminar spesielt om angrepene på eneforsørgere, den gruppa som er Velferdsmeldingas fremste angrepsmål. Dette seminaret ble for øvrig en oppstart på eneforsørgeraksjoner flere steder i landet som har gjort en fantastisk jobb! Vi har ikke tall på alle vi har samarbeidet med om Velferdsmeldinga. Når noen blir nevnt, blir avgjort også mange glemte.

Da Velferdsmeldinga ble behandla på Stortinget 13. mai, ble det satt et foreløpig punktum, eller kanskje et komma, i en lang prosess. Hovedinnholdet i denne prosessen er å tvinge mer av landets verdiskapning bort fra offentlig sektor.

I denne prosessen har regjeringspartiet forlatt ordet "velferdsstaten". Heretter skal det hete "velferdsordningene". Regjeringa skyver stadig mer ansvar ned på kommunene. HVPU-reformen er ett eksempel, Reform 97 ett annet. Undervisningsminister Sandal skyver ansvaret for reformen fra seg og legger stadig til grunn at "kommunane skaffar høvelege lokalitetar". Når regjeringa strammer til kommuneøkonomien, sitter kommunene i knipa og må velge mellom penger til psykisk utviklingshemmede, eldre, barnehager eller skoler. I denne situasjonen blir kommunene presset til å øke kommunale avgifter og egenandeler i helsesektoren.

I denne prosessen blir vanlige folk, og da i særdeleshet kvinnene, satt i klemma. Ved innstramminger i kommuneøkonomien og innstramminger i trygdeordningene går "velferdsstaten", som kvinnene er så avhengig av, langsomt i oppløsning.

Kvinnene jobber for stor del i offentlig sektor, i omsorgsyrkene, med tjenesteyting. Kvinnene er avhengig av offentlig omsorg for barn, funksjonshemmede, sjuke og eldre for å kunne være i jobb. Fordi de er lavt lønna og ofte må ta deltidsjobb på grunn av omsorgsforpliktelser, er kvinner ofte avhengig av forskjellige trygde- og støtteordninger. Nedskjæringer i offentlig sektor rammer derfor kvinnenes arbeidsplasser direkte. Det rammer den offentlige omsorgen som kvinnene er avhengig av for å være i jobb, og det rammer trygdeordningene.

Nedskjæringer i offentlig sektor fører til privatisering. Privatiseringsprosessen har skutt fart de siste åra. I Velferdsmeldinga snakkes det om "fortjenestebaserte tjenesteytere". En må lese to ganger for å forstå at dette betyr profittbasert, privatisert omsorg. Vi leser at "mange yngre mennesker kjøper i dag tjenester i form av barnepass, rengjøringshjelp o.l. på det private marked", og at disse sannsynligvis "vil forsette å kjøpe private tjenester også etter at de er blitt pensjonister."

Kvinnene blir klemt mellom budsjettkutt og privatisering. Denne knipetangsmanøveren vil øke omfanget av den private omsorgen, og kvinnene vil bli utsatt for stort press for å overta den.

Velferdsmeldinga har ei flerårig forhistorie. I Sosialdepartementets budsjettproposisjon som kom høsten 1992, står det at det vil bli "tatt initiativ til en gjennomgang i departementet av velferdsstatens grunnleggende ordninger med sikte på at de kan tilpasses en ny tid med nye samfunnsmessige og individuelle vilkår".

Et resultat av dette var Norbom-utvalget som kom med "Våre velferdsordninger - En gjennomgang foretatt av en intern

arbeidsgruppe" i 1994. Utvalget sendte ut diverse prøveballonger. Hovedbudskapet var: Vi har ikke råd til å opprettholde nåværende ordninger. Til erstatning foreslo de mer yrkesbasert velferd, mer forsikringsprega pensjon, mer behovsprøving, mer ansvar til kommunene og mer privat omsorg og omsorg utført av frivillige organisasjoner. Det vil si mindre statlig ansvar. Alt dette ble solgt under slagordet: **Mer til dem som trenger det mest.**

Samtidig har regjeringa underveis kommet med innstrammingsforslag som stortingsflertallet har gått med på. Reglene for å få uføretrygd ble strammet inn i 1991, attførings- og rehabiliteringsreglene er forandra i 1993 og 1994. I 1993 mistet eneforsørgere retten til en ekstra barnetrygd hvis de fikk ny samboer. (Det var etter dette det forhatte egenerklæringsskjemaet kom i bruk.)

Sjøl om det var varsla behov for dramatiske omlegginger (Olja som tørker inn, alle pensjonistene i neste århundre, færre yrkesaktive pr. pensjonist mm), kom ikke de store endringene i Velferdsmeldinga, og det er en foreløpig seier til forsvarerne av velferdsstaten. Under EU-kampen ble søkelyset satt på velferdsstaten. Særlig kvinnene, har blitt mye mer bevisst på hvor viktig velferdsstaten er å forsvare, og hvordan "den nordiske modellen" er annerledes og skiller seg fra ordninger ellers i Europa. Det er tydelig at regjeringa har sett behov for å bearbeide opinionen mer.

Tre viktige og store kontroversielle områder ble skjøvet over til utvalg. Det er skattlegging/behovsprøving av barnetrygda, finansiering av tjenester for eldre i og utafør institusjon, særlig økning av egenandeler i eldreomsorgen og spørsmålet om fjerning av overgangsstøtten for eneforsørgere med ny samboer. På det siste området skal utvalget se på rettigheter/plikter for samboere.

I tillegg er det en rekke områder som ikke er tatt opp i velferdsmeldinga. Dette gjelder for eksempel kommunalisering av trygdene. Privatisering av kommunale tjenester drøftes ikke, men omtales på illevarslende måte. Det er verdt å merke seg at dette er områder som ikke er avvist, og det betyr at en må være forberedt på nye framstøt, slik som det skjedde med dagpengeordningen. Her kom kommunalministeren med eget forslag nylig som blant annet hever den nedre lønnsgrensa for å få dagpenger. Dette forslaget skal behandles i Stortinget før sommeren.

Sjøl om det nå settes punktum for Velferdsmeldinga, vil det komme nye angrep. Denne runden har gitt mange av oss mye kunnskap og erfaringer. Noe av det mest gledelige var at Norsk Lærerglag, Lærerforbundet, Fellesorganisasjonen, Norsk Helse- og Sosialforbund, Norges Husmorforbund og Kvinnefronten gikk sammen om en felles uttalelse om Velferdsmeldinga. Det ble lagt merke til, for slikt samarbeid på tvers av organisasjonene kan bli farlig for makta!.

Til slutt takk til alle dere som har deltatt i arbeidet med Velferdsmeldinga: *Ebba, Magnhild, (flere) Anne(r), Torstein, Siri, Arnold, Erik, Lillian, Hanne, Brit-Unni, Kari, Gullbjørg, Roger, Reidun, Kristin, Gine, Wenche, Odd, Mona, Katja, Frøydis, Anne-Marie og mange, mange flere.*

Vi takker også organisasjoner som har kommet med viktige innspill som vi har hatt stor nytte av: Verkstedklubben Aker Verdal, Aleneforeldreforeningen, Klientaksjonen i Fredrikstad, Sosialpolitisk forum, Aksjonsgruppa aleneforeldre mot velferdsmeldinga, Kvinnegruppa Ottar, Kvinnefronten, Arbeidsgruppa for rettferdighetsombud, Eldreombudet, Landsforeningen til støtte ved krybbedød, rådmannen i Askøy kommune, Fellesorganisasjonen, Norsk Helse- og Sosialforbund, Norsk Husmorforbund, Norsk Lærergag, Lærergforbundet, Telepensjonistforbundets studieutvalg, Aksjonskomiteen Kamp for de eldre i Bergen.

**FLERE EKSEMPLARER AV DETTE
HEFET KAN DU FÅ VED Å RINGE
RØD VALGALLIANSES
STORTINGSGRUPPE,
TLF. 22 31 33 21**

VELFERDSMELDINGA I ET STØRRE PERSPEKTIV

Bak alle fine ord, er velferdsmeldinga en norsk versjon av den politikken som alle EU-regjeringer fører på OECDs anbefaling, med nedtrapping av sosiale ytelser, svekket arbeidervern og økte eierinntekter. Kapitalistklassen vil ha enda mer av verdiene som skapes. Norske kapitalister, statlige og private, vil ut å konkurrere på verdensmarkedet. De trenger kapital for å områ seg. Hvor skal pengene tas fra? At overskuddene må økes gjennom rasjonalisering og større enheter, er ett svar. Det betyr i seg sjøl arbeidsløshet for mange. Men kapitalen og dens støttespillere kaster seg nå også over offentlig sektor for å hente ut penger. Dette skjer på to måter, ved direkte privatisering

som gjør om offentlig virksomhet til profittskapende marked, og ved innstramminger i offentlige budsjetter som skal gi kapitaleierne større andel av landets verdiskapning.

Innafor EU tvinger Maastricht-kriteriene offentlige utgifter ned: Det betyr mindre penger til velferdsgoder. Tidligere sentralbanksjef Moland ville gå lenger enn EU. I sitt foredrag på Norges Banks representantskapsmøte 23. februar 1995 sa han:

«Spørsmålet for vår del er nok om Maastricht-kriteriene legger lista høyt nok, i lys av de utfordringene vi står overfor.»

Han mente altså at offentlige utgifter skal ned, og i Norge skal offentlig sektor tynes mer enn i EU.

Det er helt nødvendig å se stortingsmelding nr 35 (1994-95) Velferdsmeldinga i dette perspektivet. Det skal spares på trygder. Rettigheter skal innskrenkes, flere ordninger skal behovsprøves. Egenandelene vokser. Flere blir avhengig av å gå den tunge veien til sosialkontoret, flere blir avhengig av å bli forsørga.

Regjeringas kronargument for å rive ned omsorgen, er et skremselsbilde av framtidens pengeslukende eldrebølge: Forsørgerbyrden for hver enkelt arbeidstaker vil øke utover i neste århundre, og «vi» må derfor stramme inn nå. Men det er ikke er det økende antall pensjonister som er problemet. Det største problemet er arbeidsløsheten. Regjeringas egen arbeidsløshetspolitikk trekker ut relativt sett flere fra arbeidsmarkedet. I stedet for å få folk i verdiskapende arbeid, er regjeringas linje å ta fra folk sosiale rettigheter.

Regjeringa får da et problem. Hvordan skal velferdsordningene, trygdeordninger, rettighetsbaserte ordninger og tjenester angripes, slik at det ser ut som det er til folkets eget beste? Er det mulig å selge dette folkefiendtlige, og ikke minst kvinnefiendtlige produktet?

Dessverre er det fullt mulig å få det gjennom i Stortinget. Med støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet vil det meste av regjeringas forslag gå gjennom.

"HVA SKAL VI GJØRE MED ET ARBEIDERPARTI SOM IKKE LENGER VIL VÆRE DET?"

Storstilt rasjonalisering, privatisering og kapitalinvesteringer i utlandet tapper landet for arbeidsplasser. Statsbedrifter står for fall, noen blir AS-ifisert og drives som butikker etter markedsliberalistiske prinsipper, andre privatiseres. Tusener av ansatte er blitt, og vil bli, overflødige i post, tele og NSB. Statskontrollerte selskaper som Hydro rasjonaliserer sterkt for å øke overskuddet. (Planen Hydro Pluss ble lagt fram i 1993 og gikk ut på å øke driftsoverskuddet fra 3 milliarder til 10 milliarder innen 1996. Målet ble nådd i 1995.) Innstramminger i offentlig sektor hindrer at det opprettes nok arbeidsplasser til høyst nødvendig virksomhet i stat og kommune. Ett eksempel er de altfor små statlige bevilgningene til Reform 97, ett annet er alt for dårlig bemanning i eldreomsorgen og på sjukehusa.

Privatisering av offentlig virksomhet tvinger fram rasjonalisering for å gi den ønskede profitt. Alt dette er i tråd med regjeringas politikk. Ap-regjeringa har forlatt politikken med full sysselsetting. Ap-regjeringa har forlatt den **virkelige** arbeidslinja.

Det er OECD som har anbefalt regjeringa å opprettholde "presset på arbeidsmarkedet". Det betyr lange arbeidsløshetskøer som vil presse lønnsnivået ned og gjøre arbeidssøkerne mer "fleksible". Dette er en direkte arbeiderfiendtlig politikk. Jan Erik Volds ord er høyst passende: "Hva skal vi gjøre med et Arbeiderparti som ikke lenger vil være det?"

ARBEIDSLØSHET FØRER TIL ØKTE TRYGDEUTGIFTER

Utstøting av arbeidstakere fra arbeidsmarkedet gir nødvendigvis høyere trygdeutgifter. Når folk fratas retten til å forsørge seg ved eget arbeid, blir de avhengige av offentlig støtte. Økningen i trygdeutgiftene skyldes ikke at folk er late og «trenger incentiver», som regjeringa så fint sier det. Folk vil ha arbeid som førstevalg, ikke trygd. En annen sak er at det nærmest ikke fins arbeidsplasser for den som ikke er topp effektiv. Hvis helsa skranter, må du vike for de friske som kan yte maksimalt. Når arbeidsplassen din har gitt deg vonde skuldre, fibromyalgi, eller har skadet deg på annen måte, er det oftest ikke plass for deg lenger. Du blir avhengig av trygd. Økningene i trygdeutgiftene er derfor en direkte følge av regjeringas politikk. Men regjeringa vil ikke ta denne konsekvensen av sin egen arbeidsløshetspolitikk.

"ARBEIDSLINJE" OG "TREFFSIKRE ORDNINGER"- NY-ORD FOR Å SELGE ET DÅRLIG PRODUKT.

For å dekke over arbeidsløshetspolitikken, har regjeringa kommet med ny-ordet "arbeidslinja". Det er ikke troverdig når regjeringa på den ene sida snakker om å gjøre det lettere for funksjonshemmete og eldre å få arbeid, samtidig som de holder fast ved etterkrigstidas høyeste arbeidsløshet. I virkelighetens verden får selv ikke friske, unge mennesker arbeid. "Arbeidslinja" er en politikk for å få folk over fra anstendige trygdøløsninger til å stå i arbeidsløshetskø med dagpenger og sosialhjelp. "Arbeidslinja" bringer med seg budskapet om at trygdene er årsaken til arbeidsløsheten, og ikke den politisk skapte mangelen på arbeid.

"Trefferikre ordninger" er en annen nyoppfinning som går igjen i meldinga.

8 RVs merknad til Velferdsmeldinga

Det er besnærende bruk av ord. Hvem er vel for ordninger som ikke treffer? Hvem er for å bomme? Hvem vil ikke hjelpe dem som trenger det mest? Men bak de positive orda, ligger flukten bort fra universelle ordninger, ordninger som gjelder alle, som gir rettigheter, og som de fleste også vil være interessert i å forsvare. Barnetrygda er et eksempel på en universell ordning. Alle som har barn under 16 år har rett til barnetrygd. Regjeringa har sendt ut prøveballonger om behovsprøving av barnetrygda, men har ikke funnet tida helt moden ennå. Metoden er da å sette ned enda et utvalg mens opinionen mjukes opp.

Det er viktig for regjeringa å spare inn penger på barnetrygda. Det er vanskelig å få gjennomslag for å senke satsene. Men at ordningen skal gjøres mer "treffsikker", kan flere gå med på. Opinionsmjukes opp med argumentet om at millionærer ikke trenger barnetrygd, men i neste omgang vil grensa gå et annet sted enn ved millionærene. Til slutt står det bare igjen de som trenger det aller mest, ei lita gruppe som det da er lett å angripe.

Alt snakket om "arbeidslinja" og "treffsikke ordninger" et triks for å få oppmerksomheten vekk fra de samfunnsmessige årsakene. Oppmerksomheten skal bort fra regjeringas ansvar og plasseres over på det enkelte individ, den enkelte arbeidsløse, den enkelte eneforsørger. Rød Valgallianse vil forsvare prinsippet om universelle ordninger, og avviser regjeringas "arbeidslinje" og "treffsikke ordninger". Eneforsørgerne blir i meldinga pådyttet både "arbeidslinja" og "treffsikke ordninger". Høyre og Ap vil sørger for at eneforsørgere mister retten til overgangsstonad etter at barnet er tre år. Dette vil føre flere eneforsørgere over i arbeidsløshetskøen og til sosialkontoret. Det er en kvinnefiendtlig politikk som vi tar sterkt avstand fra.

Mer behovsprøving fører til mer tilfeldighet. Allerede nå er det mange som stanger hodet i veggen i møte med

trygdesystemet. Saker tar uendelig med tid. folk opplever seg sjøl som kasteballer i systemet. Arbeidsgruppa for rettferdighetsombud har gjort en stor innsats for å rette på dette. I innstillinga til Velferdsmeldinga får de støtte: Sp, SV og KrF foreslår at det settes i gang forsøk med "Brukerkontor" i ett eller to fylker. Dette er en begynnelse, og Rød Valgallianse vil støtte forslaget.

PRIVATISERING AV OFFENTLIGE TJENESTER

RV tar avstand fra den tiltakende privatiseringa av tjenester i offentlig sektor. Slik privatisering fører til rasjonalisering og dårligere vilkår for de ansatte. Tjenester som tidligere blir dekket over offentlige budsjett av skattepenger, må enten bli dårligere, eller mer kostbare, når tjenesteproduksjonen også skal gi profitt til en privat investor. I stedet for å være et tilbud for alle, blir det raskt et tilbud for pengesterke grupper. Det er illevarslende når regjeringa skriver i meldinga¹:

«Framtidige pensjonistgenerasjoner vil i større grad være fortrolig med ulike former for markedsbaserte tilbud enn dagens eldregenerasjon. Mange yngre mennesker kjøper i dag tjenester i form av barnepass, rengjøringshjelp o.l. på et privat marked.»

Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet omfavner dette.

På samme side i meldinga lanseres uttrykket "fortjenestebaserte tjenesteytere" som et slags ny-ord for privatiserte tjenester med brukerbetaling.

RV frykter ei framtid med større klasseskiller hvor de rike pensjonistene og kvinner med god råd kan kjøpe seg ytelser fra fortjenestebaserte tjenesteytere. Andre pensjonister blir avhengig av datter eller

¹ Velferdsmeldinga s. 151

svigerdatter for å få nødvendig stell, og vanlige folk må vaske sine golv og drive omsorg for sine nærmeste sjøl. RV går derfor mot alle forslag som kan føre til privatisering av offentlige tjenester.

EGENANDELER - EN SÆRSKATT PÅ SJUKDOM

Meldinga innfører begrepet brukerbetaling. Egenbetaling er en særskatt gamle, sjuke og funksjonshemmede må betale for helse- og sosialtjenester. Denne særskilte skattlegginga har RV tatt opp ved alle de siste budsjettbehandlingene. Det blir ikke ført noe regnskap for denne skattlegginga. I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet skrev RV²:

«RV har bedt om å få tallene på bordet, men har bare fått et ufullstendig materiale. Ut fra opplysninger fra Sosialdepartementet (basert på tallmateriale fra 1988 og 1993) utgjør denne særskatten over 10 milliarder kr årlig (forsiktig anslått). Dette er mer enn det staten tar inn på formuesskatt og den såkalte toppskatten på høye inntekter (9,3 milliarder) og det tilsvarende til sammenligning nær 50 pst. av statens samla skatteinntekter fra petroleumsvirksomheten (21,8 milliarder)»

Ved årsskiftet 1993/94 var det 51 pst. av kommunene som krevde egenandel for hjemmesykepleie. Og stadig flere kommuner følger opp. I 1995 er det 63 pst. av kommunene som har en slik særskatt på hjemmesykepleie. Samtidig med at stadig flere brukere betaler egenandeler går bruken av hjemmetjenestene ned. Mange må si fra seg nødvendig kommunal hjelp fordi det blir for dyrt.

² RVs fraksjonsmerknad i Budsjett-innst. S I (1995-96), side 189

Kraftig økte egenandeler for behandlingsreiser til utlandet fører til at mange ikke får nødvendig medisinsk behandling. Egenandelen på 2 100 kr blir for høy. Blant revmatikerne, som er en av de største pasientgruppene for behandlingsreiser, er 75 pst av dem som reiser, uføretrygda eller går på attføring. RV foreslår: «Bort med egenandelene på hjemmetjenester (hjemmehjelp og hjemmesykepleie). 300 mill kr. i kompensasjon til kommunene for merutgiftene. Bort med egenandelen på behandlingsreiser til utlandet. Staten må dekke de 3,3 millionene som nå betales inn i særskatt på nødvendig medisinsk behandling.»

RV har sammen med SV og bedt regjeringa om å fremme en egen melding om de samlede fordelingsvirkningene av alle egenandeler- og gebyrordninger i kommunene³.

VELFERDSMELDINGAS BUDSKAP ER KVINNEFIENDTLIG

Kvinnens mulighet for økonomiske sjølstendighet er en forutsetning for likestilling. Kvinner hadde i 1993 ei gjennomsnittsinntekt på 55 pst. av menns inntekt. Økonomisk likestilling er fortsatt langt unna. De store tidsnyttingsundersøkelsene har vist at kvinner fortsatt har hovedansvaret for omsorgsarbeidet. Kvinner er derfor avhengig av velferdsordningene på en helt annet måte enn menn.

47 % av kvinnene har arbeidsplassen sin i offentlig sektor, og da særlig i omsorgsyrkene. Budsjettkutt i offentlig

³ Forslag 8 i Budsjett-innst. S. nr. 1 for 1995-96

sektor er derfor direkte angrep på kvinners arbeidsplasser.

Kvinnene er avhengig av tjenestene i offentlig sektor for å kunne være i jobb. Kvinnene må sno jobbene sine rundt det offentlige tilbudet som fins, og dermed bære byrdene blant annet av manglende barnehage utbygging. Manglende offentlig omsorg for sjuke, gamle og funksjonshemmede, tvinger kvinnene til å ta privat ansvar for gamle, sjuke og funksjonshemmede. Den private omsorgen har økt på 80- og 90-tallet⁴.

Med alle omsorgsoppgavene samfunnet pålegger kvinnene, og med de lavtlønna jobbene kvinner tilbys i samfunnet, er kvinner ofte avhengig av offentlige støtteordninger for å kunne klare seg på egenhånd. Eneforsørgerne er ett eksempel; som gruppe er de helt avhengig av overgangsstøtten. Kvinnene er i stort flertall blant minstepensjonistene og blir avhengig av tilleggsytelser. For svært mange kvinner er barnetrygda et kjærkomment og helt nødvendig tilskudd.

ENKELTKAPITLENE I VELFERDSMELDINGA

BARNETRYGD

Regjeringa har ikke funnet tida moden til å komme med direkte angrep på barnetrygda i Velferdsmeldinga, men det er kommet sterke "signaler" om behovsprøving. Det er nedsatt et utvalg som skal se på overføringene til barnefamiliene. Utvalget hadde opprinnelig frist til mai 1996.

RV avviser alle angrep på barnetrygda. Den skal være en universell ordning for alle som har barn. I dag er det slik at barnetrygda er et kjærkomment tilskudd for det store flertall av familier. Siden kvinner i gjennomsnitt disponerer omtrent halvparten av det menn har i inntekt, er det særlig kjærkomment at barnetrygda

⁴ Samfunnsspeilet nr. 1/96

utbetales til mødrene. At ordningen fører til at millionærenes koner også kan be om å få utbetalt barnetrygd, er ingen hindring for å opprettholde barnetrygda i sin nåværende form. Regjeringa har full anledning til å skatlegge de rike, det er ikke barnetrygda som skal stanses.

Det er et stort problem for mange at barnetrygda stopper når barnet fyller 16 år. Ungdommer mellom 16 og 18 år er dyre å ha i huset mens de går på videregående skole. Utgifter til bøker, klær, mat og annet er store. Under budsjettbehandlinga høsten 1995 fremma RV forslag om å utvide barnetrygda til fylte 18 år. Det fikk ikke flertall.

UFØREPENSJON

Under påskudd av å bedre konkurransevnen har arbeidsgiversida anstrengt seg voldsomt for å kvitte seg med "unødig" arbeidskraft de siste åra. Tidligere var det ikke uvanlig at arbeidstakerne kunne gå over til mindre fysisk og psykisk krevende arbeidsoppgaver når helse og alder krevde det. I dagens gjennomeffektiviserte arbeidsliv er det ikke plass for slikt. Det er ikke plass for den som har slitt seg ut etter mange år i produksjonsarbeid. Det skal være topp effektivitet hele tida. Hensynet til arbeidsfolk blir underordna profittkravet. Kan arbeidere erstattes av maskiner, blir det gjort. Slike forhold hvor arbeidsgiverne ikke tar hensyn til den menneskelige arbeidskrafta fører nødvendigvis til utstøting fra arbeidslivet. Sjøl om du er frisk nok og gjerne vil gjøre en jobb, kanskje ikke på full tid, eller kanskje i litt langsommere tempo som da du var 25 år, er det ikke lenger plass for deg. Når det er slik, er det ikke rart at antall uførepensjonister stiger.

Regjeringa fikk med seg stortingsflertallet på innstramninger i retten til uføretrygd i 1991.⁵ Da ble det presisert i loven at nedsettelsen i ervervsevnen i

⁵ Folketrygdloven endret 14.6.1991

vesentlig grad skulle skyldes sjukdom, skade eller lyte. Etter dette skulle rusmiddelbrukere og folk med sosiale problemer over på sosialkontoret, men innstramningene var også rettet mot kvinner med såkalte "diffuse lidelser" (muskel/skjelettsjukdommer og mentale lidelser) og eldre arbeidstakere som ble utstøtt på grunn av omstilling i arbeidslivet.

Nå har disse innstramningene fått virke noen år. Vi vet at avslagsprosenten mye varierer fra fylke til fylke. Vi vet at kvinner rammes hardest. Sjøl med samme diagnose, er avslagsprosenten høyere for kvinner enn for men. Vi vet at mange av dem som får avslag, ender på sosialhjelp. Vi vet at mange, og da i særlig grad kvinner, forsvinner vekk fra hjelpeordninger for å bli forsørget privat i familien. Disse forholda er dokumentert av flere forskere. Dagens lov oppfattes av folk flest som svært urettferdig. Men i Velferdsmeldinga oppsummeres innstramningene som vellykka.

Derfor er nødvendig å endre loven tilbake til slik den var før innstramningene i 1991. Det skal ikke være slik at arbeidsfolk tvinges til privat forsørging eller sosialhjelp fordi arbeidsgiverne ikke kan tilby passende arbeid.

REHABILITERING OG ATTFØRING

Hvis du har gått sjukmeldt ett år på grunn av sjukdom eller skade, har du i dag rett til medisinsk rehabilitering i inntil ett år. Når denne tida er over kan du søke om yrkesmessig attføring, som er omskolering. Etter RVs mening er dette ene året for kort tid. Mange trenger lengre tid for å bli friske. I denne tida får du utbetalt attføringspenger.

Det er problemer i attføringssystemet. Mange føler seg som kasterballe mellom etatene. Det skyldes innstramningene i retten til uføretrygd, attføring og

sjukepenger de siste åra, men det skyldes framfor alt et svært stramt arbeidsmarked som vil ha topp effektivitet hele tida, uten å ta hensyn til arbeidstakernes helse.

Regjeringa bruker mye plass på å understreke at attføringspengene er en midlertidig ytelse, og at de er redd for at beregningskriteriene skal «villede mottakeren om hvilken karakter ytelsen har». Faktum er at mange trenger lenger tid enn de foreskrevne 52 ukene, både fordi mye tid går med til å vente på behandling, men og fordi rehabilitering i mange tilfeller faktisk krever lenger behandlingstid. Tvil om 'ytelsens karakter' er i praksis ikke problemet. De som går på attføring får vedtaksbrev som alltid er tidsavgrensning - ingen er i tvil om at det tar slutt en gang, tvert i mot er det mange som bruker mye energi på å frykte at det skal ta slutt for fort. Problemet for folk på medisinsk rehabilitering eller yrkesmessig attføring er i hovedsak økonomien. Når attføringspengene bli beregnet ut fra opptjente pensjonspoeng, er det mange som får så lite at de ikke kan leve av det. Folk skal ikke bruke energien de trenger til attføringsprosjektet på hele tida å bekymre seg om å overleve. De lave attføringspengene tvinger folk til å bli kasterballe mellom trygdekontor, sosialkontor og arbeidskontor på en måte som garantert sliter på kreftene og ofte virker nedverdiggende. I tillegg skaper utregningsmåten for attføringspengene så store forskjeller mellom «de heldigste» og «de uheldigste» at fastsettelse av en minstesats - selv om denne og er ganske lav - ville vært et stort framskritt for dem som er verst stillet. Rød Valgallianse vil derfor foreslå en minstesats for attføringspenger:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til minstesats for attføringspenger, minstesatsen skal minimum tilsvare den sats som i dag gjelder for «unge uføre»».

SJUKEPENGER

Regjeringa ønsker å spare på våre trygdeordninger, for å gi større spillerom for næringslivet. Dette fører til mistenkeliggjøring av alle som er avhengige av trygdeordningene, også de som er sjukemeldte. «Folk er kanskje ikke riktig sjuke likevel».

LO og NHO har et pågående samarbeid for å få ned sjukefraværet. Regjeringa roser LO og NHO for utviklinga i sjukefraværet fram til 1993. Evalueringer av samarbeidsprosjektene sier at det var helt andre forhold enn LO/NHOs kampanje som brakte fraværet ned. Nedgangen i fravær skyldes i hovedsak økende arbeidsløshet. Sjukefravær og arbeidsløshet er to sider av samme sak - når arbeidsløsheten går opp, går fraværet ned - Når bare de friskeste får arbeid, blir behovet for sjukepengar lite, i hvert fall midlertidig. Sjukelønnsordninga må derfor ikke som regjeringa sier, gjøres avhengig av sjukefraværet. Men effektiviseringer og rasjonaliseringer på arbeidsplassene gjør arbeidet mer slitsomt for folk enn før. Likevel tør mange av oss - i frykt for å miste jobben - ikke være hjemme fra jobben eller hjemme med sjuke barn så lenge vi har noen mulighet til å holde oss på beina og komme oss på jobben. Slik kan en gå på akkord med helse si ei stund, men i lengden kan det føre til helseproblemer eller kroniske sjukdommer

I Velferdsmeldinga sier regjeringa at sjukelønnsordninga ikke skal røres. Sosialministeren påstår stadig vekk at sjukelønnsordninga står ved lag, men samtidig sier hun at regjeringa vil følge med i utviklinga av sjukefraværet. Dette er riset bak speilet, for fraværet kommer høyst sannsynlig til å stige. Dette vet regjeringa og regner med at hvis fraværet stiger, kan de med liten motstand endre sjukelønnsordninga, og simpelthen gi de sjukemeldte skylda.

RV mener at det fins fornuftige måter å redusere sjukefraværet på. Det er for

eksempel fullt mulig å redusere sjukefravær på 25%, som ikke er uvanlig i de mest belastende omsorgsyrkene, ved å innføre 6-timers arbeidsdag med full lønnskompensasjon. I tunge og krevende yrker går halvparten i dag ut med tidlig uførepensjon eller familieomsorg. 6-timersdag ville også betydd svært mye for helse til ansatte i mange industri-, transport- og bygg- og anleggssyrker. I disse yrkene er risikoen langt større enn hos andre for at arbeidstakerne skal bli uføretrygdet, og de har liten eller ingen sjanse til å stå i arbeid til pensjonsalderen.

Regjeringa avviste å støtte Oslos forsøk med 6-timersdag som skulle se på virkningene på helse- og sjukefravær. Det ville kostet - litt mer - på lønningsbudsjettet å verne arbeidstakerne mot slitasjeskader. Men regjeringa vil tydeligvis heller ha utgiftene på trygdebudsjettet, og begrense dem ved å begrense retten til trygd.

RV vil gå i mot et hvert forslag på å svekke sjukelønnsordninga.

DAGPENGER VED ARBEIDSLØSHET

Arbeidsløshetstrygda blir ikke tatt opp i Velferdsmeldinga, sjøl om det er en svært viktig velferdsrettighet, ikke minst i ei tid med mye arbeidsløshet. Regjeringa har i stedet tatt opp dagpengeordninga som egen sak, og lovforslaget blir behandla på Stortinget før sommerferien.

En skulle tru at arbeidsløshetstrygd var noe du fikk når samfunnet ikke kan tilby deg arbeid som levebrød. Men slik er det ikke.

RV mener at regjeringas forslag til endringer av dagpengereglene ikke i det hele tatt tar problemene knytta til den skapte arbeidsløsheten på alvor. I korte trekk kan forslaget beskrives som følger:

For å sette en stopper for at ungdom og andre nykommere på arbeidsmarkedet kan få rett til dagpenger uten å ha hatt ordinært

arbeid, skal deltakelse på arbeidsmarkedstiltak ikke lenger gi rett til dagpenger.

Dagpengeperioden settes til maksimalt tre år, men dette gjelder bare dem som har hatt ei inntekt på over 98 300 kroner. Bare i handelen er det over 20 000 ansatte som har et lønnsnivå som er lavere enn dette. Det store flertallet av disse er kvinner med deltidsarbeid. I gruppa "kvinner med ordinært butikkarbeid" må en opp i nesten 2/3 stilling for å komme opp på et lannsnivå som gir rett til dagpenger i 3 år.

Når tre år er gått, skal langtidsledige (med lønn over 98 075 kroner) nå få et uforpliktende løfte om arbeidsmarkedstiltak. Skulle de få tilbud om slikt tiltak, vil det bare utsette kanossagang til sosialkontoret.

I tillegg vil hevinga av inngangsterskelen fra 29.000 til 49.000 ramme de med kortvarig arbeid og deltidsarbeid. Dvs. for en stor del kvinner. Med hevinga av inngangsterskelen har departementet regnet ut at 11.000 arbeidsløse mister dagpengene.

Innskrenkninger i arbeidslivet fører til at noen tvinges over på deltid. Retten til dagpenger har tidligere blitt strammet inn, slik at arbeidstakerne må få sin vanlige arbeidstid redusert med minst 40 % (tidligere 20 %) for å få dagpenger. Rød Valgallianse slutter seg helt til Handel og Kontor i Norges kommentar⁶: hvor de blant annet ber om at det blir sørget for "eksakte beregninger for å finne ut hvor mange som kan rammes av en slik kombinasjonseffekt av 40%-regelen og de nye dagpengereglene." Handel og Kontor sier i brevet sitt:

"Denne endringen har også gått spesielt ut over deltidsansatte, og dermed kvinner. Handel og Kontor i Norge understreker at de innstramminger som nå foretas må

⁶ Brev fra Handel og Kontor i Norge til Stortingets kommunalkomite av 27.3-96

sees i sammenheng med tidligere innstramminger.

Vi vil også gjøre oppmerksom på at 40%-regelen i seg selv kan føre til at mange lavlønte mister retten til dagpenger eller havner i gruppen med forkortet stønadperiode allerede etter et år med 50% redusert arbeidstid og dagpenger komme ned på et gjennomsnittlig lønnsnivå de siste tre årene som fører til forkortet stønadperiode eller endog bortfall av stønad."

Etter regjeringas mening gjør dette ikke noe, fordi - «de som ikke lenger vil få rett til dagpenger, vil i stor grad være personer med svak tilknytning til arbeidslivet, og som derfor har fått utbetalt relativt lite i dagpenger pr. uke, og som ikke har kunnet basere sitt livsopphold kun på dagpenger».

Verkstedklubben Aker Verdal sammenfatter regjeringas linje slik:

«De som har lite, kan tas fra det de har.»

Forslaget til endringer møter berettiga stor motstand i fagbevegelsen og ellers blant folk, og RV vil utdype sin motstand mot forslaga når reglene for dagpenger skal endres seinere i år⁷.

ENSLIGE FORSØRGERE

De verste angrepa i Velferdsmeldinga retter seg mot eneforsørgerne. Rød Valgallianses stortingsgruppe har hatt et seminar tidligere i år rettet inn mot eneforsørgerne og deres situasjon. Dette ble startskuddet for flere aksjonsgrupper blant eneforsørgerne. På aksjonsdagen 18. april var det markeringer i Bergen, Stavanger, Tromsø, Karlsøy, Posgrunn, Halden og Lillehammerr, og Aksjonsgruppa aleneforeldre mot velferdsmeldinga i Oslo demonstrerte utafor Stortinget sammen med flere fagorganisasjoner. Som vedlegg til dette

⁷ Odelstingsproposisjon nr 35 1995-1996, Endringer i lov om folketrygd (dagpenger under arbeidsledighet)

heftet trykker vi en kronikk av Gullbjørg Røysli fra aksjonsgruppa i Oslo. Kronikken går gjennom Velferdsmeldingas angrep på eneforsørgerne og virkningene av dem.

Regjeringspartiet med støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet går sammen om å redusere perioden for overgangsstønaden. Sammen foreslår de at overgangsstønaden i hovedregel kan mottas inntil det yngste barnet begynner på skolen, men bare inntil 3 år i denne perioden. I tillegg ønsker de å åpne for ytterligere stønad i to år for eneforsørgere som tar utdanning. Samtidig vil de stille aktivitetskrav («arbeidslinja») til eneforsørgeren så fort yngste barnet har fylt 3 år. Når det gjelder stønaden til barnetilsyn, vil denne også for mange bli redusert - især for dem som har privat barnehage eller dagmamma. Nedkomststønaden skal tas helt bort.

Slik angriper Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet livsgrunnlaget og tryggheten til eneforsørgere og barna deres med forslaga sine: Eneforsørgere skal presses til «arbeidslinja» til tross for at det ikke fins arbeid nok. De skal presses til å jobbe full tid til tross for at et økende antall eneforsørgere ønsker deltid for å få mer tid med barna sine. (Tendensen er at et økende antall eneforsørgere kombinerer deltidsarbeid med overgangsstønad) Arbeidsgivere tilbyr også i økende grad bare deltidsarbeid.

Mange eneforsørgere vil få langt mindre i støtte til barnetilsyn. Bare i Oslo står 11000 barn på venteliste i barnehagene. Det er ikke gitt at eneforsørgere får plass i kommunale barnehager og dermed en barnehagesats en eneforsørger kan leve med.

Utdanningsmulighetene for eneforsørgere blir rasert. Reform -94 gir ikke dem over 19 år rett til å komme inn på videregående skole. Mange eneforsørgere trenger i tillegg å fullføre eller ta opp igjen ungdomsskolen før de søker videregående skole. For eneforsørger kan ikke studiene alltid få førsteprioritet. Eneforsørgere blir ekstra belastet ved barns sjukdom. Det går

ut over skole og studier, og normal studieprogresjon er vanskelig å gjennomføre. Høgere utdanning ved universitet og høgskole tar mange år. Den perioden som regjeringa foreslår overgangsstønad for, er derfor altfor kort til at eneforsørgere kan fullføre en utdanning slik at de kan klare seg sjøl. Slik presser regjeringa og flertallet på Stortinget flere eneforsørgere til å bli sosialklienter.

Nesten hver femte familie på landsbasis består av barn og én av foreldrene. 96 % av eneforsørgerne består av mor og barn. Siden eneforsørgernes økonomiske situasjon er med på å sette rammene for kvinners rett til skilsmisse, rett til å bestemme over eget liv, blir derfor angrepene på eneforsørgere, angrep på alle kvinner. Familieforskere som f.eks. Kari Moxnes hevder at en vesentlig årsak til det høye antall skilsmisser og samlivsbrudd, er mannsdominans og mangel på likestilling i samfunnet vårt. Kvinner læres opp til å tro at det fins likestilling og forventer likeverdige, demokratiske, nære og vekstgivende parforhold. Men i virkeligheten opplever mange kvinner noe helt annet. De blir verdsatt lavere enn menn - noe «kvinnelønna» er et typisk og tydelig eksempel på.

Sjøl om sosialkomiteen sier at eneforsørgere er en svært sammensatt gruppe, behandler den likevel eneforsørgere som en liten klientgruppe. Flertallet i sosialkomiteen er svært bekymra for at denne klientgruppa blir så passiv av å motta overgangsstønad, derfor er det viktig å ta fra dem overgangsstønaden!! Dette oppfatter vi som en grov uthenging og stigmatisering av **enestående** foreldre. Samtidig dekker komiteen over det faktum at dette handler om kvinners rett til å velge å forsørge seg sjøl.

RV mener at flertallet på Stortinget i svært liten grad er opptatt av eneforsørgeres barn og heller ikke vil at eneforsørgeres barn skal ha den samme økonomiske tryggheten som barn i

ekteskap og i samboerforhold. Regjeringa og flertallet i komiteen sørger effektivt for at dette ikke skjer. Åpenbart syns de det er rimelig at barn til eneforsørgere ikke skal ha middag hver dag eller ha et fast sted å bo. Eneforsørgere er blant de som må flytte mest og for tida får de heller ikke kommunal garanti til boliglån.

Heller ikke skal eneforsørgere ha samme mulighet som samboende og gifte kvinner til å jobbe deltid og dermed kunne velge å ha mere tid sammen med barna. Mange barn av eneforsørgere er de første som blir levert i barnehagen og de siste som blir hentet. Med lang reisevei til jobb har også mange eneforsørgere vanskeligheter med å klare å få tida til å strekke til å jobbe full tid med den korte åpningstiden som er i barnehagene. Slik tvinges mange eneforsørgere til å jobbe redusert tid.

Når overgangsstønadstida nå strammes inn, slik at det blir vanskeligere å klare seg økonomisk for eneforsørgere, blir resultatet lett at kvinner vil vegre seg for å bryte ut av uholdbare parforhold. Er du eneforsørger, kan løsningen bli å finne seg en ny mann. Dette vil fort bli konsekvensene av å slå beina under eneforsørgerne. Er det noe rart at mange lurar på om sosialkomiteens flertall består av vonbrotne menn som vil ha konene sine trygt under menns forsørgelse? En kan bli fristet til å tru at angrepene på eneforsørgere er en bevisst hevnaksjon mot uregjerlige damer.

Men dette er altså en bevisst og systematisk politikk ført av en kvinneregjering!

Stortingets flertallet og regjeringa legger som et premiss at eneforsørgere blir passive av å motta overgangsstønad. Denne påstanden har absolutt ingen hold i virkeligheten. Tvert imot er det vel heller økonomiske problemer, mangel på barnehageplass osv. som hindrer eneforsørgere i å forandre på hverdagen sin. Derfor er RV svært skeptisk til

Akershusmodellen⁸ og frykter at slike prosjekt mer vil fungere som kontrollorgan og tvang overfor eneforsørgere framfor reell og positiv hjelp.

RV frykter at denne utrygge økonomiske og sosiale situasjonen for eneforsørgere som regjeringa og flertallet presser fram, vil føre til at flere kvinner vegrer seg for å få barn. Flere kvinner kan velge abort som en løsning.

Vi mener at aktiv likestillingspolitikk er veien å gå for å bedre eneforsørgere og deres barns hverdag. Det betyr å organisere arbeidslivet slik at kvinner og barn passer inn. 6 timers normalarbeidsdag, gratis barnehage til alle barn og likelønn ville være konkrete og avgjørende tiltak for alle kvinner, og i særdeleshet for eneforsørgere. RV har tidligere reist slike forslag uten å få noe særlig oppslutning i Stortinget. Velferdsmeldinga drøfter ikke engang muligheten.

Særlig påfallende er det at meldinga ikke drøfter hva barnehageplass betyr for eneforsørgere. Snakket om arbeidslinja blir bare munnsvær, så lenge eneforsørgerne ikke på noen måte er garantert barnehageplass. Ingen gruppe er mer avhengig av barnehageplass

RV går mot alle innskrenkinger når det gjelder retten til overgangsstønad og hvor mange år man kan få overgangsstønad og beklager samtidig at ingen av partiene i sosialkomiteen har fremmet et slikt forslag.

Vi fremmer derfor følgende forslag:

«- Reglene for rett til overgangsstønad opprettholdes slik de er i dag.»

«- Eneforsørgere som er under utdanning får dekket dokumenterte utgifter til bøker og studiemateriell samt reise.»

⁸ Akershus-prosjektet er et «enslig forsørger prosjekt» som tilbyr enslige forsørgere hjelp til arbeids- og utdanningssøking, barnepass, økonomisk råd og veiledning og sosial kontakt. Velferdsmeldinga s. 129

Rød Valgallianse vil dessuten støtte forslaga fra SV, Sp og KrF som vil heve nivået på overgangsstønaden med 10 000 kr utover regjeringas forslag, gi rett til 100% refusjon av dokumenterte utgifter til barnetilsyn inntil 3500 kr for ett barn, 5000 kr for to barn og 6000 for tre barn, gi rett til forsørgertillegg fra Statens lønekasse og opprettholde nedkomststønaden.

ØKONOMISK SOSIALHJELP

Den sterke økningen av mottakere av økonomisk sosialhjelp er veldig alvorlig. Samtidig er underforbruket av sosialhjelp også et stort problem. regjeringa sier i Velferdsmeldinga at utviklinga her er et viktig barometer på de generelle velferdsordningenes omfang og innretting. Ved å avvise RVs forslag om minstesatser for sosialhjelp evner regjeringa imidlertid ikke å ta konsekvensen av dette.

Ca 178 000 mennesker mottar i dag økonomisk sosialhjelp, over 40 % av mottakerne har sosialhjelp som viktigste inntektskilde. Meninga med sosialhjelpa er at den skal være midlertidig og målet er hjelp til selvhjelp. Disse intensjonene er i dag ikke oppfylt. Store grupper er avhengig av sosialhjelp fordi de ikke har innpass på arbeidsmarkedet, og fordi de er skvisa ut av det øvrige hjelpeapparatet. Sosialhjelpsmottakerne blir ikke særlig verdsatt av samfunnet og mange opplever hver dag ydmykelser på sosialkontorene. Det er vanskelig å overleve på hjelpa og stønaden de mottar, og som stønadmottaker kan du bli nødt til å selge det du har av større eiendeler før du i det hele tatt får noe hjelp. Denne ordninga er blitt kalt «statsautorisert tjuveri».

regjeringa lanserer nå i tillegg arbeidsplikt for å motta økonomisk sosialhjelp. RV går sterkt i mot et slikt forslag. Folk skal ha lønn og ikke sosialhjelp for sitt arbeid. Forslaget fratar folk **retten** til stønad, og tvangsarbeidet de blir satt til gir ingen av de rettighetene som

er knytta til vanlig lønnsarbeid. Forslaget vil slett ikke gjøre overgangen til vanlig arbeid lettere slik regjeringa hevder, snarere tvert i mot, da de fleste arbeidsgivere kommer til å finne arbeidstakere på det ordinære arbeidsmarkedet mye mere attraktive. Hvis gruppa av sosialhjelpsmottakere skal bli mindre, må regjeringa tilby reelle alternativ og vanlig lønnsarbeid.

FORSLAG OM MINSTESTANDARD FOR STØNAD TIL LIVSOPPHOLD

Rød Valgallianse har siden november 1995 hatt liggende inne et forslag om at det skal lages statlig minstestandard for stønad til livsopphold. Dette forslaget blir behandla sammen med Velferdsmeldinga. Ap, H, KrF og Frp går i innstillinga mot forslaget. SV gir heller ikke støtte i innstillinga, men sier at "det bør innføres nasjonale minstenormer for økonomisk sosialhjelp der det samtidig tas høyde for variasjoner i boutgiftene."

Sosialhjelp er en ordning som skal hindre at mennesker ikke forgår materielt såvel som sosialt. Det er nå klart slått fast at normene for sosialhjelp til mat, klær mv. varierer enormt fra kommune til kommune. Det er viktig å huske at dette ikke er sosialhjelp til boutgifter, men sosialhjelp til daglige utgifter som mat og klær. Det er vel svært lite som tyder på at RIMI i Svolvær hittil har hatt særlig dyrere melk enn i Oslo, eller omvendt. Lokale variasjoner har liten betydning for fastsetting av en nasjonal minstestandard til slik sosialhjelp.

Lov om sosiale tjenester har vært og skal fortsatt være en skjønnslov. Spørsmålet er bare hva som skal være gjenstand for skjønn. Det må skilles mellom det skjønn som benyttes for å avgjøre om en klient fyller vilkårene for slik hjelp, og selve utmålingen av hjelpen. Kriteriene for tildeling av slik sosialhjelp

endres ikke ved innføring av en nasjonal minstestandard, og det blir derfor verken lettere eller vanskeligere å få slik sosialhjelp. Hverken prinsippet om skjønnslov eller det lokale selvstyret står dermed for fall. Det eneste man risikerer ved å innføre nasjonale minstestandarder, er derfor at 178 000 mennesker i Norge får tilbake noe av den rettssikkerheten som vi andre tar som en selvfølge. Ved fortsettelsen av dagens praksis «fritar» vi denne gruppen for en grunnleggende menneskerett.

Minstenormer for sosialhjelp ble diskutert i Odelstinget⁹ for 11 år siden. Den gangen var det Venstre som kom med forslag om garanterte minstestandarder, men den gangen var Arbeiderpartiet i opposisjon. Noen sitater fra debatten i 1985:

Gunnar Skaug (Ap) var opptatt av rettssikkerheten til sosialhjelpsmottakerne. Han mente det var en nedprioritering av "tilbudet til en av våre aller svakeste grupper" når det ikke ble laget klare regler og standarder:

"Spørsmålet vi derfor må ta stilling til, er om det er et ønske i denne salen om å flytte merkepæler for det jeg vil kalle vernet av menneskenes sosiale sikkerhet i vårt moderne velferdssamfunn. Når Arbeiderpartiet har valgt å slutte seg til det konkrete lovforslaget som Venstres stortingsgruppe har satt fram, er utgangspunktet nettopp dette."

Grete Knudsen, den gang Ap-representant sa: "Vi vet at mange lider, er beskjedne, syke og tømt for krefter." Mange får ikke det de har krav på. Hun gir Venstre honnør for forslaget og tar noe sjølkritikk:

"Samtidig er jeg beskjemet over at vi ikke har fremmet et slikt forslag før, for vi kjenner disse gruppene"

virkelighet. ... Det er nemlig til syvende og sist vår holdning til de svakstilte grupper som vårt samfunns kvalitet i ettertid vil bli både målt og dømt etter."

Oddrun Pettersen (Ap) gir også støtte til forslaget om minstesatser:

"..., fordi det garanterer folk, uansett hvor de bor i landet, en grunnstøtte som gjør at de kan leve et noenlunde menneskelig liv og ikke utsettes for den knallharde behovsprøving som skjer mange steder noe som er helt uakseptabelt og helt uverdigg."

Lederen i sosialkomiteen den gangen, Gunn Vigdis Olsen Hagen (Ap) kritiserte de borgerlige partiene for passiv holdning. Først hadde de ført en økonomisk politikk som hadde gjort flere langtidsledige og avhengig av sosialhjelp. Hun sa:

"Og toppen av det hele er en altså heller ikke villig til å sikre alle dette gjelder en garantert minstestandard når det gjelder økonomisk hjelp."

Ap ble kritisert fordi de så bort fra de økonomiske konsekvensene for kommunene. Grete Knudsen svarte at dette ikke bare handlet om penger, men om prinsipper:

"Det dreier seg ikke om en umyndiggjøring av kommunene, men snarere om en myndiggjøring av sosiale klienter."

Flere av talerne fra Ap så den gangen på saken som overmoden. Nå hastet det med å få gjort noe! Vi lar Terje Granerud avslutte sitatrekka med sin avslutning fra 85:

"Med de tilstander som i dag rår på dette området, har vi ikke tid til å vente så lenge. Også stortingsflertallet burde ha sett seg råd til å gi dette håndslaget til kanskje den mest utsatt av alle grupper i dette samfunnet, framfor å gjemme seg bak et utsettelsesforslag og dermed unngå å ta konsekvensene av ei utvikling man selv i høy grad har vært med på å skape."

⁹ Odelstinget 19. mars 1985. Alle sitater her er fra denne debatten.

Til det siste er det bare å si at situasjonen er mange ganger verre i dag, og den er skapt av Arbeiderpartiet. Når vi har brukt såpass mye plass på gamle sitater, er det med oppfordring til leserne av dette heftet til å bruke dem i dagens debatt. Politikerne satser nok på at det de sa i går er glemt.

ELDRE

Sulteforing av kommunen fører til at mange kommuner ikke satser på utbygging av sykehjemsplasser selv om antallet gamle øker sterkt. Ensidig satsing på billigere løsninger som hjemmebasert omsorg og omsorgsboliger dekker ikke behovene til de eldste og sykeste. Det er derfor nødvendig med øremerkede statlige midler til sykehjemsutbygging og -drift i kommuner med lange ventelister til sykehjem. Regjeringa har det overordnede ansvaret for at gamle, pleietrengende mennesker får et forsvarlig og verdig tilbud.

I Velferdsmeldinga¹⁰ legger regjeringa opp til en økt satsing på omsorgsboliger med sikte på at dette tilbudet helt eller delvis skal erstatte den tradisjonelle institusjonsomsorgen. RV mener at det er fullstendig uforsvarlig å bygge ned sykehjemskapasiteten.

Totalt er det 2600 færre heldøgnsplasser nå enn det var under eldreopprøret vinteren 1990. Samtidig har det blitt 17 200 flere gamle over 80 år. Økningen i hjemmebaserte tjenester har ikke på noen måte oppveid tapet av heldøgnsplasser. Veksten i disse tjenestene er ikke større enn at den omtrent tilsvarende veksten i antall gamle over 80 år.

I mange kommuner er terskelen svært høy både for å få plass på sykehjem og for overhodet å bli ført på venteliste. Ventelistene viser dermed ikke det reelle behovet for sykehjemsplasser. Det er grunn til å regne med betydelige mørketall hvor pleietrengende som trenger omsorg og

tilsyn døgnet rundt blir avspist med raske visitter fra hjemmetjenestene.

Et eksempel er fra Oslo kommune hvor en aleneboende gammel dame på 94 år, blind, slagrammet og begynnende senil ikke får sykehjemsplass. De pårørende fikk klar beskjed om at hun måtte være "helt senil" før hun kunne komme i betraktning for sykehjemsplass.

I velferdsmeldinga¹¹ heter det at :

«Den offentlige omsorgen skal først tre inn der hvor omsorgsoppgavene vokser utover det som er naturlig og mulig og utøve for pårørende....».

I mange kommuner er situasjonen dessverre sånn at heldøgns omsorg for aldersdemente og rullestolsbundne eller sengeliggende gamle regnes som «naturlig og mulig» for ektefeller som selv er gamle og omsorgstrengende, eller for pårørende i fullt yrkesarbeid. Det er tydelig at tung eldreomsorg er spesielt «naturlig og mulig» for kvinner. Nesten tre fjerdedeler av omsorgen som voksne i alderen 16 -79 år gir til syke og gamle, blir utført gratis av kvinner.

RV slutter seg til synspunktene som Aksjonskomiteen Kamp for de eldre i Bergen har lagt fram i brev til sosialkomiteen av 22.4.96. I brevet blir det pekt på en rekke uheldige sider ved den nærmest fullstendige omleggingen fra institusjon til egen bolig innenfor eldreomsorgen.

Omsorgsboligene har ofte en svært lav tjenestefaktor. Den overordnede målsettingen om å begrense veksten i kommunenes ressursbruk gjør det lite sannsynlig at kommunene vil prioritere å øke tjenestefaktoren.

Ved å skille boform og tjenester vil mange pleietrengende eldre miste de rettighetene de i dag har etter kommunehelsesloven. Dette innebærer at brukernes rettigheter svekkes både faglig og økonomisk.

¹⁰ Velferdsmeldinga s. 154

¹¹ Velferdsmeldinga s. 50

Aksjonskomiteen viser til en forskningsrapport SEFOS i Bergen har utarbeidet om omleggingen av eldreomsorgen i Hurum kommune. Rapporten viser hvordan en nærmest fullstendig omlegging fra omsorg i sykehjem og aldershjem til omsorgsboliger kan føre til isolasjon, utrygghet og ensomhet.

Aksjonskomiteen understreker at en godt utbygget eldreomsorg i tillegg til hjemmebasert omsorg, omsorgsboliger og sykehjem også bør omfatte aldershjem med faste tjenester.

RV tar avstand fra de klare signalene i meldinga om økt satsing på frivillige organisasjoner og fortjenestebasert virksomhet i eldreomsorgen¹². Vi er mot økt egenbetaling og privat kjøp av nødvendige omsorgstjenester.

Eldreomsorg er et offentlig ansvar og staten må sikre at tjenestene har en forsvarlig kvalitet. RV mener at dagens statlige tilsynsordninger ikke fungerer tilfredsstillende og at den planlagte økte satsingen på internkontroll neppe vil sikre kvalitet i eldreomsorgen. Aksjonskomiteen Kamp for de eldre har med rette karakterisert satsingen på internkontroll som et "bukken og havresekken» -opplegg.

RV legger fram følgende tre forslag:

"Stortinget ber regjeringa sørge for øremerkede midler til utbygging og drift av sykehjemsplasser i kommuner med lange ventelister og dårlig behovsdekning."

"Stortinget ber regjeringa legge fram forslag om lovfestet rett til sykehjemsplass når behov for 24 timers pleie inntreer."

"Stortinget ber regjeringa legge fram forslag om lovfesting av bemanningsfaktoren i sykehjem og omsorgsboliger med sikte på å sikre at pleietilbudet har forsvarlig kvalitet."

Rød Valgallianses stortingsgruppe har tidligere foreslått oppretting av eldreombud. I innstillinga fremmer SV, KrF og Frp forslag om oppretting av et statlig eldreombud. Dette forslaget vil RV støtte under stortingsbehandlninga.

GRAVFERDSHJELP

Behovsprøving av gravferdshjelp må avvises. Gravferdshjelpa skal være en universell ytelse, altså en rettighet som er lik for alle, og beklager at det gang på gang blir foreslått uthulinger av dette prinsippet.

RV støtter Senterpartiets forslag om økning av gravferdshjelpa til kroner 10 000, og Sosialistisk Venstrepartis forslag om rettighetsfestet tilleggsstøtte. Dagens sats på kroner 4 000 er alt for lav til å dekke de reelle kostnadene. Det er uverdigg at det må søkes om støtte ved begravelse av personer som i mange år har måttet klare seg med minstepensjon, og har fått lite støtte av Folketrygda. På tross av at dette er en rettighet, føles det for mange pensjonister som fattighjelp. Denne ordninga er i dag så smålig at mange gamle selv må spare til sin egen begravelse for ikke å belaste familien med kostnadene. Støtten må derfor økes sånn at alle -også folk uten rikdom og sparepenger- kan få en verdigg gravferd uten å måtte dokumentere at de er "verdigg trengende". Særlig grotesk blir dette når en tenker på de pårørende som hvert år mister barn ved krybbedød. Ofte er dette familier i en etableringsfase hvor økonomien er trang. Å miste et så lite barn kan være svært traumatisk. At myndighetene skal tilby de pårørende å fylle ut skjema for behovsprøvd gravferdshjelp i en slik situasjon er etter mening uhørt.

¹² Velferdsmeldinga s. 150 - 151

PENSJONSPOLITIKKEN OG FOLKETRYGDA

Mange frykter den store økningen i utbetalingene fra Folketrygda de nærmeste åra, men i motsetning til hva regjeringa sier, er det den store arbeidsløsheta som truer ordninga og ikke pensjonistene.

Dagens pensjonsordninger er lagd av menn, og for menn, og er kvinnekriminerende. Derfor kommer kvinnene dårligst ut. Det er et stort flertall kvinner blant minstepensjonistene. Deltidsarbeid gir ikke pensjospoeng. Omsorgsarbeid har til nylig ikke gjort det.

Rød Valgallianse mener at alderspensjon må opprettholdes som en offentlig, skattebasert pensjonsordning der virkningene av tidligere yrkesinntekt er avgrensa, og går i mot alle former for private pensjonsordninger og fonds.

Pensjonsalderen bør være mer fleksibel og reduseres fra 67 til 60 år. Pensjonsalderen for skiftarbeidere bør være 55 år.

Forskjellen mellom minstepensjonister og dem som har opparbeidet maksimum tilleggspensjon må ikke bli større enn den er nå. Tvert i mot vil RV arbeide for en kraftig økning av alderspensjoner for minstepensjonister og pensjonister med lav tilleggspensjon. Under behandlinga av fjorårets statsbudsjett foreslo Rød Valgallianse som et første skritt å øke særtillegget med 20 %.

Opptjeningstida skal være 30 år for alle. Kvinner har ofte en kombinasjon av omsorgsoppgaver og yrkesaktivitet. Det er derfor direkte kvinnekriminerende å foreslå økning av opptjeningstida, da enda flere kvinner vil bli minstepensjonister hvis kravet til opptjeningstida økes.

RV går i mot regjeringas utrolig frekke forslag om å redusere de arvede rettighetene til tilleggspensjon fra 55 til 45 pst. Dette regelverket gjør at mange kvinner unngår å bli minstepensjonister når de blir enker, og det er helt rimelig at de etter mange års omsorgsarbeid i hjemmet

får del i de pensjonsrettighetene som ektefellen har tjent opp, slik som reglene er nå.

RV går inn for at grunnlaget for ordningen med pensjospoeng for omsorgsarbeid skal utvides.

RV vil opprettholde nåværende ordning når det gjelder pensjonister med selvforsørgende ektefelle, det vil si ingen avkortning i grunnbeløpet. For gifte pensjonister finnes den urimelige regelen at begge ektefellers pensjoner reduseres med ¼ den dagen begge er blitt pensjonister. Samboende pensjonister rammes ikke av denne regelen, og ikke ektefeller hvor kun en er gått av for alderspensjon. Dette oppleves som urettferdig, og regjeringa foreslår selvfølgelig da med en gang et kutt også for pensjonister med selvforsørgende ektefelle. regjeringa takker øyeblikkelig ja til en sparemulighet, og prøver å selge det som en gavepakke. RV er for endringer av dagens pensjonsordninger i retning av ordninger som er mer individbaserte, og at dagens ordning endres slik at også ektefeller får fulle pensjoner.

Rød Valgallianse foreslår derfor:

« Stortinget ber regjeringa legge fram forslag om at gifte pensjonister, i likhet med samboende, får beholde full grunnpensjon for begge, også etter at begge er pensjonert »

For å opprettholde pensjonisters mulighet til å skilles etter et langt ekteskap, må de sikres noenlunde samme levestandard etter skilsmissen som i ekteskapet. Pensjonsrettighetene bør derfor bli de samme ved skilsmisse som ved dødsfall.

PENSJONISTBESKATNING

Rød Valgallianse støtter ikke regjeringas forslag om økt skatt for pensjonister. Omlegging som regjeringa foreslår vil ramme pensjonister med relativt lave pensjoner. Reglene, som de er i dag,

ivaretar blant annet at minstepensjonister ikke betaler skatt. Minstepensjonen er i dag svært lav, og de eldre får stadig større utgifter til bl.a. lege, hjemmehjelp og andre offentlige tjenester. Skal vi få en skattepolitikk som er tilnærma rettferdig, bør ikke sparekniven brukes på pensjonistene. Vi må i stedet skattlegge de svære inntektene og formuene som i dag er fritatt, og avvikle de nye særskattene som nå er innført på sykdom og funksjonshemming. Vi ønsker derfor å endre lover og regler, slik at pensjonister og lønnstakere som har dårligst råd skal betale mindre enn i dag, samtidig som de svært rike bør få skatteskjerpelser. For eksempel er formuesskatt en «frivillig» sak for de rike, mens den kreves inn krone for krone fra lønnstakere og pensjonister som har noen oppsparte kroner i banken. La pensjonen i fred, og la de virkelig rike betale.

ERLING FOLKVORD INNLEGG I STORTINGET 14.MAI 1997:

VI TRENG IDEDUGNAD FOR Å FINNE SVAR PÅ SPØRSMÅLET: «HVA SKAL VI GJØRE MED ET ARBEIDERPARTI SOM IKKE VIL VÆRE DET?»

RV ønsker å forsvare den nordiske velferdsstatsmodellen mot den mangfoldige ideologiske og politiske undergravinga som Ap-regjeringa går i bresjen for. Når RV forsvarer det som blir kalla universelle ordningar - dvs. at trygdeordningane skal gi like rettigheter for alle, fører vi vidare dei solidaritetshaldningane som arbeidarrøsla har utvikla. Gjer vi ikkje det, så blir det etter få år slik at velferdsstaten blir erstatta av velferdsordningar som berre gjeld for dei som «trenger det aller mest». Og regjeringsstrategien er at den gruppa snart skal bli så lita og så utstøytt at

folkefleirtalet mister eigeninteressen av å forsvare velferdsstaten.

Derfor er RV på konsekvent kollisjonskurs med Regjeringas marknadsliberalisme. For det er arbeidsløsepolitikken til Regjeringa og umenneskeleg effektivitetspress i bedriftene som auker behovet for trygdeutbetalingar. Men istadenfor å ta ansvaret for eigen politikk, går regjeringa til nye angrep på trygderettighetene.

Ap-regjeringa er ikkje spesielt modig når dei går til åtak på velferdsstaten. Åpen konfrontasjon om barnetrygda eller sjukelønnsordningane tør dei ikkje ta, og slett ikkje no når Fellesforbundet er i streik for betre pensjonsrettigheter. Nei, dei har bestemt seg for at i år skal dei berre fjerne nokre av rettighetene til aleineforsørgarane, den gruppa som dei trur det er lettast å vinne over. *Det er eit angrep på alle kvinner når kvinneregjeringa underminerer eineforsørgaren sin rett til økonomisk uavhengighet og retten til å leve utan mann for dei som ønskjer det.* Fordi regjeringa har lagt opp eit sånnt løp, har RV brukt ein del krefter på å bidra til motstandsorganisering nettopp i denne gruppa. Det har voksi fram ei brei aksjonsgruppe som har organisert aksjonar mange plassar i landet. Og dei kjem ikkje til å gi seg, sjøl om Regjeringa får hjelp frå Høgre og Frp. til å sikre eit kvinnefiendtleg og eineforsørgarfiendtleg prinsippvedtak i dag. - RV s standpunkt er at vi ikkje skal gjere nokon reduksjon i retten til å få overgangsstønad. Dette er vi dessverre aleine om. RV har same standpunkt som resten av opposisjonen når det gjeld heving av nivået på overgangsstønaden.

Tida er knapp her, så eg skal berre nemne to av RV sine øvrige forslag. RV vil gjeninnføre dei vilkåra som galdt for å få uføretrygd fram til 1991. Det er først og fremst kvinner med slitasjeskader og låg løn som er ramma av dei innskrenkingane som vi vil fjerne.

RV foreslår også å innføre ein landsdekkane minstenorm for sosialhjelp. Det betyr at alle som får sosialhjelp til livsopphald skal vere sikra same minstenivå. Dette er eit enkelt spørsmål som handlar om kor vidt dei som er dårlegast stilt i det heile tatt skal ha konkrete juridiske og økonomiske rettigheter. Det gjeld bl.a. langtidsledige og unge folk som ikkje har tent opp rett til dagpengar. Det er ikkje snakk om at fleire eller færre skal ha sosialhjelp, men om at dei som får sosialhjelp skal sleppe å gå gjennom ein nedverdige tryggle og be - prosess. Eg seier ikkje at det er slik ved alle sosialkontor, men det er så mange sosialhjelpssøklarar som blir trakassert og ydmyka, at det er riktig å vedta RV sitt framlegg.

Det er andre som har lansert det same tidlegare. Ein opposisjonspolitkar sa det slik her i Stortinget for 11 år sia da eit Venstreforslag med same innhald som dagens RV-forslag vart behandla:

«Samtidig er jeg beskjemmet over at vi ikke har fremmet et slikt forslag før, fori vi kjenner jo disse gruppenes virkelighet (...) Det er nemlig til syvende og sist vår holdning til de svakstilte grupper som vårt samfunns kvalitet i ettertid vil bli både målt og dømt etter».

(Storingsrepresentant Grete Knudsen i Odelstinget 19. mars 1985.)

Grete Knudsen som den gongen hadde evnen til å føle seg «beskjemmet», vart seinare sosialminister og gjekk over til motsett standpunkt i takt med at Ap. vart eit fullt ut marknadliberalistisk parti.

Ein av Knudsen sine partifeller, som den gongen var leiar i sosialkomiteen kritiserte dei borgarlege fordi dei hadde ført ein økonomisk politikk soim gjorde at fleire vart langtidsledige og avhengige av sosialhjelp. Og så sa ho:

«Og på toppen av det hele er en altså heller ikke villig til å sikre alle dette

gjelder en garantert minstestandard når det gjelder økonomisk hjelp. (Gunn Vigdis Olsen Hagen i Odelstinget 19. mars 1985)

Desse sitata viser noko av det som er kjerna i den utfordringa kvinnerørsla og fagrørsla no står overfor i kampen for å forsvare velferdsstaten. Poeten Jan Erik Vold har spissformulert denne utfordringa slik:

«Hva skal vi gjøre med et Arbeiderparti som ikke lenger vil være det?» (I Diktet «Jesus var en flyktning fra år null».)

RV ønskjer ein landsomfattande idedugnad for å finne svar på det spørsmålet. Men ei av dei første oppgåvene er å organisere protestaksjonar når regjeringa legg fram dei konkrete lovendingane om å kutte i aleine forsørgarane sin rett til overgangsstonad. Dei tre marknadliberalistiske stortingspartia seier i dag prinsippielt ja til dette. RV kjem til å bruke tid og krefter på å bidra til at denne trepartialliansen skal hauste politisk storm frå både kvinnerørsla og fagrørsla dersom dei ikkje tar til fornuften, men prøver seg på å gjennomføre dette i praksis.

KRONIKK AV GULLBJØRG RØISLI, KLASSEKAMPEN 27. APRIL 1996:

Vi har en regjering her i landet som har utviklet én egenskap veldig godt. Nemlig en utrolig evne og vilje til å ta fra de fattige og gi til de rike, skriver Gullbjørg Røisli.

Velferd for hvem, Gro?

EN ANNEN evne som også er blitt godt utviklet, er evnen til å fortelle oss eventyr. Et slikt eventyr er at man skal hjelpe eneforsørgerne, bedre deres kår – ved å spare 400 millioner i året på å kutte overgangsstonaden.

Jeg vil presisere at gruppen eneforsørgerne er en sammensatt gruppe, hvorav 90 prosent er kvinner. Jeg vil her først og fremst ta for meg den delen av gruppen som er avhengig av overgangsstonad for å klare seg, hvorav en prosent er menn. Sosialkomiteen avgir sin innstilling om Velferdsmeldinga 29 april og, etter planen, skal den behandles i Stortinget 14. mai. Hvis denne går igjennom, betyr dette en rasering av disse eneforsørgeres livsgrunnlag.

Forslaget går i hovedsak ut på: Bortfall av nedkomststonad og opphør av overgangsstonad når barnet er fylt tre år. Det framgår av flere levekårsundersøkelser, bl.a. fra Statistisk sentralbyrå, at gruppen enslige forsørgerne kommer dårligst ut når det gjelder materiell velstand. De kommer omtrent på linje med minstepensjonistene.

Regjeringen begrunner behandlingen av eneforsørgerne med «at det er viktig at de kommer i jobb/ utdanning i stedet for å være passive trygdemottakere.» Den såkalte «arbeidslinja». I seg selv et paradoks, når en tar i betraktning den store arbeidsløsheten. Og at personer uten utdanning må stille bakkest i køen.

Forslaget fra regjeringen gir rom for en umiddelbar stonadsperiode til barnet er fem år, dersom eneforsørgeren er i gang med en utdanning når barnet fyller tre år. I forslaget fra regjeringen finnes en gulrot: At stonaden økes med om lag 8.500 kroner årlig til totalt 70.000 kroner per år. Denne økningen er ikke stor nok, da det viser seg at de av eneforsørgerne, som ikke klarer seg på overgangsstonaden, mottar i snitt 14.500 kroner per år i sosialstonad. Derfor vil ikke den foreslåtte økningen på 8.500 kroner per år gjøre dem selvhjulpne.

Vi vet at aleneforsørgerne tradisjonelt ikke er en gruppe med lav yrkesfrekvens. 65 prosent av denne gruppen er i arbeid eller utdanning (andelen har økt jevnt og trutt siden 1987.) Av disse er 70 prosent i fulltidsjobb, mot bare 30-40 prosent av gifte og samboende mødre. (Satter regjeringen på feil gruppe?) I snitt mottar enslige forsørgerne overgangsstonad i to-tre år. Svært få bruker hele stonadsperioden.

Og vi spør oss: Hvorfor er det nettopp på gruppen eneforsørgerne at re-

Regjeringen står nå for et forslag som innebærer det største angrepet på alenemødre i nyere tid, hevder kronikeren. Foto: Håvard Houen

gjeringen skal spare penger? På en gruppe som har minst fra før? Ønsker regjeringen at vi skal få samme tilstander her i landet som i USA, hvor 60 prosent av eneforsørgerne lever under fattigdomsgrensen?

Og dette i en tid da landets økonomi er bedre enn noen gang tidligere!

Mulige konsekvenser som vi ser for oss dersom Velferdsmeldinga går igjennom, er:

1. Flere eneforsørgerne blir sosialhjelpsklienter, noe også regjeringen har antydnet i Velferdsmeldinga. Ser en Arbeiderparti-regjering det som en fordel at det blir flere sosialhjelpsklienter?
2. Utgiftene flyttes fra Staten til kommunene, noe som innebærer forskjellsbehandling, da kommunene, som kjent, har svært forskjellig økonomi. Overgangsstonad har vært en rettighet, da trygdelovgivningen er en rettighetslovgivning.

Lov om sosiale tjenester bygger i langt større grad på en skjønsmessig vurdering. Dette kan innebære forskjellsbehandling fra det ene sosialkontor til det andre og fra den ene kurator til den andre, spesielt når det gjelder tilleggsytelser. Noe som gjør situasjonen langt mere uforutsigbar for de eneforsørgerne som blir avhengige av sosialhjelp. Tryggheten blir ikke lenger den samme.

3. Sosialhjelp er ikke arbeidsmotive-

rende. Dersom du f.eks. har en deltidsjobb og samtidig mottar sosialhjelp, blir denne stonaden trukket krone for krone. Overgangsstonad, derimot, motiverer

til arbeide. Du kan f.eks. jobbe deltid og samtidig motta overgangsstonad, som da blir redusert etter bestemte regler i forhold til hvor mye du tjener. Men dog slik at det lønner seg å jobbe.

4. Muligheten for aleneforsørgerne til å ta en utdanning svekkes. Sosialhjelp er ikke utdanningsmotiveerende. Dersom

du mottar sosialhjelp og begynner på en utdanning, får du beskjed om å søke studielån og sosialhjelpen opphører. Når du går på overgangsstonad, derimot, kan du nytte tiden til å ta deg en utdanning uten å måtte pådra deg et stort studielån. Derved står eneforsørgerne bedre rustet til senere å få seg en jobb og bli selvhjulpne. Noe som på sikt gavner alle parter.

5. Aborttallet vil kunne øke. Hvem tør sette barn til verden hvis de vet at de blir alene med dem og at deres livsgrunnlag er truet?

6. Kvinners selvstendighet svekkes. Det blir vanskeligere å bryte ut av et uholdbart forhold dersom du vet at ditt økonomiske fundament vil svikte.
7. Barna blir taperne. Barn trenger foreldre med tid og overskudd. Dersom mor har full jobb, risikerer barna å være opptil ti timer i barnehage hver dag. Alle kan tenke seg hvor stort overskudd mor og barn da vil få for hverandre...

I valgkampen i 1989 utpekte Frp gruppen alenemødre til syndeubukker ner det gjaldt økningen i offentlige utgifter. Regjeringen står nå for et forslag som innebærer det største angrepet på alenemødre i nyere tid. Derfor kan en

spørre seg: er dette Frp-politikk eller Arbeiderpartipolitikk?

Hvordan har Velferdsmeldinga blitt mottatt? Blant de første som reagerte, var følgende seks organisasjoner: Norges Husmorforbund, Fellesorganisasjonen, Norges Lærerlag, Norsk helse- og sosialforbund, Lærerforbundet og Kvinnefronten. De sendte 2/2-96 ut en pressemelding med overskriften: «Velferdsmelding uten kvinnerspektiv». Meldingen er utdypet i et brev til Sosialkomiteen v/dets leder samme dag. Her går de blant annet imot det drastiske kuttet i overgangsstonaden som er foreslått i Velferdsmeldinga.

AUF har i en høringsuttalelse til Velferdsmeldinga også gått imot å kutte overgangsstonaden når barnet er fylt tre år.

Av partier, på Stortinget som går imot det foreslåtte kuttet i overgangsstonaden, er følgende: KrF, Senterpartiet, Sv, RV og Venstre. Men så lenge tre av de største partiene på Stortinget går inn for det, kan en aldri være trygg.

Som reaksjon på det sterke angrepet på eneforsørgerne som Velferdsmeldinga legger opp til, er det dannet nærpolitiske aksjonsgrupper av enkeltpersoner, mange av dem eneforsørgerne. De ulike organisasjoner og miljøer. Deltagerne har en ting til felles: De er imot nedskjæringer i støtten til eneforsørgerne. En slik gruppe ble først dannet i Oslo, men ideen har nå spredd seg til flere kanter av landet.

Aborttallet vil kunne øke. Hvem tør sette barn til verden hvis de vet at de blir alene med dem og at deres livsgrunnlag er truet?

Den 18. april i år var det en markering foran Stortinget mot Velferdsmeldinga og forslaget om kutt i overgangsstonaden. Initiativet til denne markeringen var tatt av aksjonsgruppen i Oslo. Foruten de nevnte seks organisasjonene, som støtter aksjonsgruppen i sak, har andre organisasjoner kommet til og støtter aksjonen, f.eks. Oslo-avdelingene av Jern og metall og Transportarbeiderforbundet samt Norsk Studentunion. Ved markeringen var det flere appeller fra fagforeninger og organisasjoner. Det var fanemarkering ved Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere samt Oslo lærerlag.

Samme dag fant det sted liknende markeringer i Bergen, Stavanger, Tromsø, Porsgrunn, Lillehammer og på Karlsøy i Troms. Det har også vært aktivitet i Halden, Narvik og Trondheim og, for alt vi vet, også andre steder i landet.

Dette viser en massiv motstand i det norske folk mot forslaget i Velferdsmeldinga om å kutte drastisk i stonaden til enslige forsørgerne.

